

**Konvensjonen om
barnets rettigheter**

Distr.
GENERELL

CRC/GC/2005/6
1. september 2005

KOMITEEN FOR BARNETS RETTIGHETER
Komiteens trettiniende sesjon
17. mai - 3. juni 2005

GENERELL KOMMENTAR NR. 6 (2005)

**BEHANDLING AV ENSLIGE BARN OG ENSLIGE BARN MED FØLGEPERSONER
UTENFOR DERES OPPRINNELIGE HJEMLAND**

INNHOOLD

	<i>punkt</i>	<i>side</i>
I. FORMÅLENE MED DENNE KOMMENTAREN	1 - 4	5
II. KOMMENTARENS STRUKTUR OG HVEM DEN GJELDER	5 - 6	6
III. DEFINISJONER	7 - 11	6
IV. PRINSIPPER SOM SKAL ANVENDES	12 - 30	7
a) Partenes juridiske forpliktelser overfor alle enslige barn og enslige barn med følgepersoner som befinner seg på deres territorier, og tiltak for å oppfylle disse forpliktelsene	12 - 17	7
b) Ikke-diskriminering (artikkel 2)	18	8
c) Barnets beste som et grunnleggende hensyn i arbeidet med å finne løsninger på kort og lang sikt (artikkel 3)	19 - 22	9
d) Retten til liv, overlevelse og utvikling (artikkel 6)	23 - 24	9
e) Barnets rett til fritt å gi uttrykk for sine synspunkter (artikkel 12)	25	10
f) Respekt for prinsippet om vern mot utsendelse ved fare for liv og sikkerhet	26 - 28	10
g) Konfidensialitet	29 - 30	11
V. VURDERING AV GENERELLE OG SPESIFIKKE BEHOV FOR BESKYTTELSE	31 - 63	11
a) Innledende vurderinger og tiltak	31 - 32	11
b) Oppnevning av verge eller veileder og prosessfullmektig (artikkel 18 nr. 2 og artikkel 20 nr. 1)	33 - 38	12
c) Omsorgs- og innkvarteringsordninger (artiklene 20 og 22)	39 - 40	13
d) Full tilgang til utdanning (artikkel 28, artikkel 29 nr.1 bokstav c) og artiklene 30 og 32)	41 - 43	14
e) Retten til en tilfredsstillende levestandard (artikkel 27)	44 - 45	15

INNHold (forts.)

	<i>punkt</i>	<i>side</i>
f) Retten til å nyte godt av den høyest oppnåelige helsestandard og til tilbud om behandling for sykdom og rehabilitering (artiklene 23, 24 og 39)	46 - 49	15
g) Forebygging av menneskehandel og seksuelle og andre former for utnyttning, misbruk og vold (artiklene 34, 35 og 36)	50 - 53	16
h) Forebygging av rekruttering til væpnede styrker og beskyttelse mot virkningene av krig (artiklene 38 og 39)	54 - 60	17
i) Frihetsberøvelse og behandling av barn som blir internert	61 - 63	18
VI. TILGANG TIL PROSEDYRE FOR Å SØKE OM ASYL, OG LOVFESTEDE GARANTIER OG RETTIGHETER FOR ASYLSØKERE	64 - 78	19
a) Generelt	64 - 65	19
b) Tilgang til prosedyre for å søke om asyl uansett alder .	66 - 67	19
c) Garantier og støttetiltak i forbindelse med søknadsprosessen (artikkel 3 nr. 3)	68 - 73	20
d) Barnesensitiv vurdering av barns behov for beskyttelse, med særlig tanke på forfølgelse som spesielt rammer barn	74 - 75	21
e) Full anerkjennelse av alle internasjonale flyktning- og menneskerettigheter for barn som har fått innvilget flyktningstatus (artikkel 22)	76	21
f) Barns rett til å nyte godt av komplementære former for beskyttelse	77 - 78	21
VII. FAMILIEGJENFORENING, TILBAKESENDING OG ANDRE FORMER FOR VARIGE LØSNINGER	79 - 94	22
a) Generelt	79 - 80	22
b) Familiegjeforening	81 - 83	22
c) Tilbakesending til barnets opprinnelsesland	84 - 88	23

INNHOLD (forts.)

	<i>punkt</i>	<i>side</i>
d) Lokal integrering	89 - 90	24
e) Adopsjon mellom land (artikkel 21)	91	24
f) Overføring til et tredje land	92 - 94	26
VIII. OPPLÆRING, DATA OG STATISTIKK	95 - 100	26
a) Opplæring av personell som skal ta hånd om enslige barn og enslige barn med følgepersoner	95 - 97	26
b) Data om og statistikk over enslige barn og enslige barn med følgepersoner	98 - 100	27

I. FORMÅLENE MED DENNE GENERELLE KOMMENTAREN

1. Formålet med denne generelle kommentaren er å henlede oppmerksomheten på den spesielt utsatte situasjonen som enslige barn og enslige barn med følgepersoner befinner seg i, skissere opp de mange og varierte utfordringene som partene og andre aktører står overfor når det gjelder å sikre at disse barna får tilgang til og kan nyte godt av sine rettigheter, og veilede partene med hensyn til hvordan de skal gi enslige barn og enslige barn med følgepersoner beskyttelse, omsorg og korrekt behandling, med basis i hele det rettslige rammeverket som konvensjonen om barnets rettigheter (heretter kalt "konvensjonen") utgjør, og med særlig henvisning til prinsippene om ikke-diskriminering, barnets beste som et grunnleggende hensyn og barnets rett til fritt å gi uttrykk for sine synspunkter.
2. En av grunnene til at komiteen har utarbeidet denne generelle kommentaren, er at den har merket seg at et stadig økende antall barn befinner seg i denne situasjonen. Det kan være mange og ulike grunner til at et barn blir skilt fra familien, herunder forfølgelse av barnet eller barnets foreldre, internasjonale konflikter og borgerkrig, menneskehandel i ulike sammenhenger og former, herunder salg som foreldrene selv forestår, og søken etter bedre økonomiske muligheter.
3. En annen grunn til at komiteen har utarbeidet denne generelle kommentaren, er at den har merket seg at disse barna ofte mangler tilstrekkelig beskyttelse, noe som bl.a. gir seg utslag i følgende: enslige barn og enslige barn med følgepersoner er i større grad i risiko for bl.a. seksuell utnyttning og misbruk, rekruttering til væpnede styrker, barnearbeid (herunder arbeid for fosterfamilier) og internering. De blir ofte diskriminert og nektet tilgang til mat, beskyttelse, husly, helsetjenester og utdanning. Enslige jenter er særlig utsatt for kjønnsbasert vold, herunder vold i hjemmet. I noen situasjoner har ikke disse barna tilgang til korrekt og hensiktsmessig identifisering, registrering, aldersvurdering, dokumentasjon, oppsporing av familien, vergeordninger eller juridisk hjelp. I mange land blir enslige barn og enslige barn med følgepersoner rutinemessig nektet innreisetillatelse, eller de blir stoppet på grensen av grensevakter eller innvandringsmyndigheter. I andre tilfeller får de reise inn, men blir nektet adgang til å søke om asyl, eller behandlingen av deres asylsøknader tar ikke hensyn til alder og kjønn. Noen land nekter enslige barn som har fått status som flyktninger, å søke om familiegjeningforening. Andre tillater familiegjeningforening, men på så restriktive vilkår at det er tilnærmet uopnåelig. Mange av disse barna får bare innvilget midlertidig oppholdstillatelse, som varer til de fyller 18 år, og det fins få effektive opplegg for tilbakeføring.
4. Det er slike kjensgjerninger som er grunnen til at komiteen ofte tar opp spørsmål i tilknytning til enslige barn og enslige barn med følgepersoner i sine konkluderende betraktninger. Komiteen vil med denne generelle kommentaren samle og etablere standarder som utvikles, bl.a. gjennom komiteens overvåkningsvirksomhet, og kommentaren skal være en klar veileder for partene med hensyn til hvilke forpliktelser konvensjonen pålegger dem når det gjelder denne spesielt utsatte gruppen av barn. Partene skal, når de gjør disse standardene gjeldende, være seg bevisst deres evolusjonære karakter, og være klar over at deres forpliktelser kan komme til å utvikle seg videre, ut over de standarder som beskrives her. Disse standardene skal ikke på noen måte være til hinder for at enslige barn og enslige barn med følgepersoner kan gis mer omfattende rettigheter og tilbud innenfor rammen av regionale menneskerettighetsavtaler eller nasjonale ordninger, internasjonale eller regionale regler for behandling av flyktninger eller internasjonal humanitær rett.

II. KOMMENTARENS STRUKTUR OG REKKEVIDDE

5. Denne generelle kommentaren gjelder enslige barn og enslige barn med følgepersoner som befinner seg utenfor det landet der de har statsborgerskap (i henhold til artikkel 7), eller, dersom de er statsløse, utenfor det landet der de til vanlig er bosatt. Kommentaren gjelder alle slike barn, uansett hvilken oppholdsstatus de har eller hva som er grunnen til at de befinner seg utenlands, og uavhengig av om de er alene eller i følge med noen. Den gjelder imidlertid ikke barn som ikke har krysset en internasjonal grense, selv om komiteen erkjenner at internt fordrevne enslige barn står overfor mange av de samme utfordringene, og at store deler av den veiledning som gis i det følgende, også vil være verdifull når det gjelder slike barn, vil komiteen innstendig oppfordre partene til å anvende relevante aspekter av denne generelle kommentaren også i forbindelse med beskyttelse av, omsorg for og behandling av enslige barn og enslige barn med følgepersoner som er fordrevet internt i sitt eget land.

6. Komiteens mandat er begrenset til overvåking av gjennomføringen av konvensjonen, men komiteens tolkning av konvensjonen må ta hensyn til gjeldende internasjonale menneskerettighetsnormer i sin helhet, og denne generelle kommentaren legger derfor opp til en helhetlig tilnærming til spørsmålet om hva som er riktig behandling av enslige barn og enslige barn med følgepersoner, i erkjennelse av at alle menneskerettigheter, herunder de som kommer til uttrykk i konvensjonen, er udelelige og innbyrdes avhengige av hverandre. Andre internasjonale menneskerettighetsdokumenters betydning når det gjelder beskyttelse av barn blir også understreket i innledningen til konvensjonen.

III. DEFINISJONER

7. “Enslige barn” (også kalt enslige mindreårige) er barn, slik de er definert i artikkel 1 i konvensjonen, som er blitt skilt fra begge foreldrene og fra andre slektninger, og som ikke blir tatt hånd om av voksne som i henhold til lov eller sedvane er ansvarlig for å ta seg av dem.

8. “Enslige barn med følgepersoner” er barn, slik de er definert i artikkel 1 i konvensjonen, som er blitt skilt fra begge foreldrene, eller fra sin tidligere primære omsorgsperson i henhold til lov eller sedvane, men ikke nødvendigvis fra andre slektninger. Disse kan derfor omfatte barn som er i følge med andre voksne familiemedlemmer.

9. Med “barn, slik de er definert i artikkel 1 i konvensjonen”, menes “ethvert menneske under 18 år, hvis ikke barnet blir myndig tidligere etter den lovgivning som gjelder for barnet”. Dette betyr at dokumenter som er bestemmende for barns situasjon på en stats territorium ikke kan definere barn på en måte som avviker fra de normer som bestemmer myndighetsalderen i vedkommende stat.

10. Dersom ikke noe annet er spesifisert, skal retningslinjene nedenfor gjelde både for enslige barn og enslige barn med følgepersoner.

11. “Opprinnelsesland” er det landet barnet har statsborgerskap i, eller, dersom barnet er statsløst, det landet der det til vanlig er bosatt.

IV. PRINSIPPER SOM SKAL ANVENDES

a) **Partenes juridiske forpliktelser overfor alle enslige barn og enslige barn med følgepersoner som befinner seg på deres territorier, og tiltak for å oppfylle disse forpliktelsene**

12. En parts forpliktelser i henhold til konvensjonen omfatter ethvert barn innenfor partens territorium og alle barn som er underlagt partens jurisdiksjon (artikkel 2). Disse forpliktelsene kan ikke vilkårlig eller ensidig innskrenkes etter eget forgodtbefinnende ved å unnta soner eller områder fra partens territorium eller ved å definere bestemte soner eller områder som ikke, eller bare delvis, underlagt partens jurisdiksjon. Videre gjelder en parts forpliktelser i henhold til konvensjonen innenfor partens landegrenser, og de gjelder også for de barn som kommer inn under partens jurisdiksjon under forsøk på å komme inn på landets territorium. De rettigheter som er slått fast i konvensjonen er derfor ikke begrenset til barn som har statsborgerskap i vedkommende partstat, og de skal følgelig, dersom ikke noe annet er uttrykkelig slått fast i konvensjonen, gjelde for alle barn, herunder asylsøkere, flyktninger og innvandrede barn, uten hensyn til nasjonalitet, immigrasjonsstatus eller eventuell statsløshet.

13. De forpliktelser partene i henhold til konvensjonen har overfor enslige barn og enslige barn med følgepersoner gjelder alle myndighetsområder (den utøvende, den lovgivende og den dømmende myndighet). Partene er forpliktet til å etablere en nasjonal lovgivning og forvaltningsstrukturer, samt nødvendig forskning, informasjon, innhenting av data og opplæringsaktiviteter for å støtte disse tiltakene. Disse rettslige forpliktelsene er både aktive og passive av natur. De pålegger partene ikke bare å avstå fra å gjøre ting som krenker disse barnas rettigheter, men også å treffe de nødvendige tiltak for å sikre at de kan nyte godt av disse rettighetene uten diskriminering. Disse forpliktelsene går ikke bare ut på å gi beskyttelse og hjelp til barn som allerede er enslige, men omfatter også tiltak for å forhindre at barn blir skilt fra sin familie (herunder gjennomføring av sikringstiltak i tilfelle evakuering). Den aktive delen av disse forpliktelsene omfatter også et krav om at partene skal treffe alle nødvendige tiltak for å oppdage enslige barn og enslige barn med følgepersoner på et tidligst mulig stadium, herunder på grensen, treffe tiltak for å spore opp deres familier, og, dersom det er mulig og det er til barnets beste, gjenforene enslige barn og enslige barn med følgepersoner med deres familier så snart som mulig.

14. Som det er påpekt i komiteens generelle kommentar nr. 5 (2003) (punktene 18-23), skal de stater som er part i konvensjonen sørge for at konvensjonens bestemmelser og prinsipper fullt ut reflekteres i relevant nasjonal lovgivning, og at de får rettslig kraft. Dersom det oppstår konflikt mellom den nasjonale lovgivning og konvensjonen, skal konvensjonen alltid gå foran, i samsvar med artikkel 27 i Wien-konvensjonen om traktatrett.

15. For å sikre et positivt rettslig grunnlag, og i samsvar med konvensjonens artikkel 41 bokstav b), oppfordres partene også til å ratifisere andre internasjonale avtaler som tar opp spørsmål i forbindelse med enslige barn og enslige barn med følgepersoner, herunder de to valgfrie protokollene til Konvensjonen om barnets rettigheter (om involvering av barn i væpnede konflikter og om salg av barn, barneprostitusjon og barnepornografi), Konvensjon mot tortur og annen grusom, umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff (CAT), Konvensjon om avskaffing av alle former for diskriminering av kvinner, Konvensjon om flyktningers stilling (Flyktningkonvensjonen av 1951) og Protokoll om flyktningers stilling, Konvensjon om

begrensning av statsløshet, Konvensjon om statsløse personers stilling, Haag-konvensjonen om vern av barn og samarbeid ved internasjonal adopsjon, Haag-konvensjonen om jurisdiksjon, anvendelig rett, anerkjennelse, fullbyrdelse og samarbeid med hensyn til foreldreansvar og tiltak for vern av barn, de fire Genève-konvensjonene av 12. august 1949, Tilleggsprotokoll til Genève-konvensjonene av 12. august 1949, om beskyttelse av ofre for internasjonale væpnede konflikter (Protokoll I), av 8. juni 1977, og Tilleggsprotokoll til Genève-konvensjonene av 12. august 1949, om beskyttelse av ofre for interne væpnede konflikter (Protokoll II), av 8. juni 1997. Komiteen anmoder også konvensjonspartene og andre involverte om å ta i betraktning Retningslinjer for vern og omsorg (1994) fra kontoret til De forente nasjoners høykommissær for flyktninger (UNHCR) og *Inter-Agency Guiding Principles on Unaccompanied and Separated Children* (Interorganisatoriske veiledende prinsipper om enslige barn og enslige barn med følgepersoner).¹

16. På grunn av den absolutte natur til de forpliktelser som konvensjonen pålegger partene, og deres karakter av *lex specialis*, vil artikkel 2 nr. 3 i Den internasjonale konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter ikke komme til anvendelse når det gjelder enslige barn og enslige barn med følgepersoner. Ved anvendelse av konvensjonens artikkel 4 skal det tas hensyn til den særlig utsatte situasjonen som enslige barn og enslige barn med følgepersoner befinner seg i, og som erkjennes eksplisitt i konvensjonens artikkel 20, med det resultat at tildeling av ressurser til disse barna må prioriteres. Partene forventes å akseptere og legge til rette for mottak av bistand som FNs barnefond (UNICEF), FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) og andre organisasjoner tilbyr dem innenfor sine respektive mandatområder (artikkel 22 nr. 2 i konvensjonen), for å tilfredsstille behovene til enslige barn og enslige barn med følgepersoner.

17. Komiteen mener at forbehold som konvensjonspartene har tatt når det gjelder konvensjonen ikke på noen måte skal begrense rettighetene til enslige barn og enslige barn med følgepersoner. Komiteen anbefaler, slik den systematisk gjør det overfor partene under rapporteringsprosessen, at forbehold som begrenser rettighetene til enslige barn og enslige barn med følgepersoner, blir gjennomgått på nytt og vurdert opphevet, i samsvar med erklæringen og handlingsprogrammet som ble vedtatt på Verdenskonferansen om menneskerettigheter i Wien i 1993.²

b) Ikke-diskriminering (artikkel 2)

18. Prinsippet om ikke-diskriminering, i alle sine nyanser, gjelder for all behandling av enslige barn og enslige barn med følgepersoner. Særlig er det forbudt å diskriminere på grunnlag av et barns stilling som enslig, eller på grunn av at barnet er flyktning, asylsøker eller innvandrer. Dette prinsippet er ikke til hinder for, men kan faktisk, når det forstås riktig, gjøre det påkrevd å differensiere på basis av ulike behov for beskyttelse, f.eks. på grunn av alder og/eller kjønn. Det bør også treffes tiltak for å rette opp mulige misoppfatninger og bekjempe stigmatisering av enslige barn og enslige barn med følgepersoner i samfunnet. Politiovervåking eller andre tiltak overfor disse barna, under henvisning til offentlig ro og orden, kan bare aksepteres dersom slike tiltak er i henhold til lov og rett og basert på individuelle og ikke på kollektive vurderinger, og dersom de er i samsvar med prinsippet om proporsjonalitet og representerer det minst forstyrrende alternativet. Slike tiltak kan derfor aldri anvendes overfor en gruppe eller på kollektiv basis, fordi de da vil innebære et brudd på prinsippet om ikke-diskriminering.

c) Barnets beste som et grunnleggende hensyn i arbeidet med å finne løsninger på kort og lang sikt (artikkel 3)

19. Artikkel 3 nr. 1 slår fast: "Ved alle handlinger som berører barn, enten de foretas av offentlige eller private velferdsorganisasjoner, domstoler, administrative myndigheter eller lovgivende organer, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn." Dersom det dreier seg om flytting av et barn, skal dette prinsippet respekteres på alle stadier av prosessen. På hvert stadium skal det, når det forberedes en avgjørelse som har grunnleggende betydning for livet til et enslig barn eller et barn som er skilt fra sin familie, dokumenteres at det er tatt hensyn til barnets beste.

20. En beslutning om hva som er best for barnet forutsetter en omfattende og klargjørende vurdering av barnets identitet, herunder dets nasjonalitet, oppfostring og etniske, kulturelle og språklige bakgrunn, om barnet er spesielt utsatt på noe vis og om det har et særlig behov for beskyttelse. Det er derfor en forutsetning at barnet får tillatelse til å oppholde seg på partens territorium, for at man skal kunne gjennomføre denne innledende vurderingsprosessen.

Vurderingen skal foretas av kvalifiserte fagfolk med innsikt i bruk av intervjueteknikker som tar hensyn til alder og kjønn, i en vennlig og trygg atmosfære.

21. Det er også viktig med videre tiltak, som f.eks. at det blir oppnevnt en kompetent verge så snart som mulig, for å sikre at det under prosessen blir tatt hensyn til hva som er den beste løsningen for det enslige barnet. Et slikt barn skal derfor ikke henvises videre til prosessen med å søke asyl eller andre prosedyrer før det har fått oppnevnt en verge. I de tilfeller der enslige barn eller enslige barn med følgespersoner blir henvist til prosedyrer for å søke asyl, eller til andre administrative eller rettslige prosesser, bør de også få utpekt en prosessfullmektig i tillegg til vergen.

22. Respekten for barnets beste forutsetter også at staten, i de tilfeller der de ansvarlige myndigheter har plassert et enslig barn for å "få omsorg, beskyttelse eller fysisk eller psykisk behandling", anerkjenner barnets rett til "periodisk vurdering" av behandlingen, og av "alle andre forhold som har betydning for plasseringen av barnet" (artikkel 25 i konvensjonen).

d) Retten til liv, overlevelse og utvikling (artikkel 6)

23. Den forpliktelsen som påligger partene i henhold til artikkel 6, omfatter bl.a. en mest mulig omfattende beskyttelse mot vold og utnyttning, som kan undergrave et barns rett til liv, overlevelse og utvikling. Enslige barn og enslige barn med følgespersoner utsettes for en rekke farer som truer deres liv, overlevelse og utvikling, som f.eks. menneskehandel med seksuell eller annen utnyttning som formål, eller involvering i kriminell virksomhet som kan skade barnet eller i ekstreme tilfeller føre til barnets død. Artikkel 6 krever derfor at partene er årvåkne når det gjelder slike forhold, særlig når det kan være organisert kriminalitet med i bildet. Spørsmålet om menneskehandel som rammer barn ligger utenfor emnet for denne kommentaren, men komiteen merker seg at det ofte er en forbindelse mellom menneskehandel og situasjonen til enslige barn og enslige barn med følgespersoner.

24. Komiteen er av den oppfatning at det bør treffes tiltak på alle nivå for å beskytte barn mot de farer som er omtalt ovenfor. Slike tiltak kan f.eks. omfatte: prosedyrer for å prioritere barn som er offer for menneskehandel, rask oppnevning av verger, tiltak for å informere barna om

hvilke farer de kan støte på, og tiltak for å følge opp barn som er særlig utsatt. Disse tiltakene bør evalueres med jevne mellomrom, for å sikre at de virker slik de skal.

e) Barnets rett til fritt å gi uttrykk for sine synspunkter (artikkel 12)

25. I henhold til artikkel 12 i konvensjonen skal man, før det besluttes hvilke tiltak som skal treffes for enslige barn og enslige barn med følgepersoner, forhøre seg om og ta hensyn til hva barnet selv mener og ønsker (artikkel 12 nr. 1). For at deres synspunkter og ønsker skal kunne gis på et velinformert grunnlag, er det svært viktig at disse barna har tilgang til all relevant informasjon om f.eks. hvilke rettigheter de har, tjenester de kan benytte seg av, herunder kommunikasjonsmidler, prosessen for å søke om asyl, oppsporing av familien og situasjonen i hjemlandet (artiklene 13 og 17 og artikkel 22 nr. 2). Barnas synspunkter skal også tas hensyn til når det gjelder spørsmål om verge, omsorgs- og innkvarteringsordninger og rettslig representasjon. Slik informasjon må formidles på en måte som er tilpasset det enkelte barns modenhet og utviklingsnivå. Etersom barnas medvirkning er avhengig av pålitelig kommunikasjon, bør det være tolker tilgjengelig på alle stadier av prosessen, dersom dette er nødvendig.

f) Respekt for prinsippet om vern mot utsendelse ved fare for liv og sikkerhet

26. En forsvarlig behandling av enslige barn og enslige barn med følgepersoner forutsetter at partstatene fullt ut respekterer prinsippet om ikke å sende noen tilbake til områder der deres liv og sikkerhet er i fare - non-refoulement-prinsippet - som er nedfelt i internasjonale menneskerettigheter og internasjonal humanitær rett og i flyktningretten. Partene må særlig respektere de forpliktelser som er kodifisert i artikkel 33 i Konvensjon om flyktningers stilling av 1951 og i artikkel 3 i Konvensjon mot tortur og annen grusom, umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff (CAT).

27. Videre skal partene, for å oppfylle forpliktelsene i henhold til konvensjonen, ikke sende et barn tilbake til et land der det er berettiget grunn til å anta at det er reell fare for at barnet kan bli påført uopprettelig skade, som for eksempel, men på ingen måte begrenset til, de typer skade som det er tenkt på i artikkel 6 og artikkel 37 i konvensjonen, enten i det landet det er snakk om å returnere barnet til, eller i et land som barnet senere kan bli sendt til. Slike non-refoulement-forpliktelser gjelder uavhengig av om det er ikke-statlige aktører som står bak alvorlige krenkelser av de rettigheter som er garantert i konvensjonen, og uavhengig av om disse krenkelsene er den direkte hensikten med eller en indirekte konsekvens av en handling eller manglende handling. Vurderingen av om det er fare for slike alvorlige krenkelser skal gjennomføres på en måte som tar hensyn til barnets alder og kjønn, og den skal f.eks. ta hensyn til de spesielt alvorlige følger som utilstrekkelig tilgang til mat eller helsetjenester har for barn.

28. Etersom rekruttering av barn til væpnede styrker og deltaking i stridigheter innebærer alvorlig fare for at de kan bli påført uopprettelig skade, noe som representerer brudd på grunnleggende menneskerettigheter, herunder retten til liv, får partenes forpliktelser i henhold til artikkel 38 i konvensjonen, og i henhold til artiklene 3 og 4 i den valgfrie protokollen om involvering av barn i væpnede konflikter, ekstraterritoriell virkning, og partene skal avstå fra ethvert forsøk på å sende et barn tilbake til grensen til et land der det er reell fare for at barnet kan bli rekruttert til væpnede styrker, enten det er for å være soldat eller for å yte seksuelle tjenester til de militære, eller der det er reell fare for at barnet direkte eller indirekte må delta i kamper, enten som stridende eller gjennom utføring av andre militære oppgaver.

g) Konfidensialitet

29. Partene skal behandle all informasjon som de får tilgang til om enslige barn og enslige barn med følgepersoner, konfidensielt, i samsvar med plikten de har til å beskytte barnas rettigheter, herunder retten til privatliv (artikkel 16). Denne forpliktelsen gjelder i alle sammenhenger, også for informasjon på områdene helse og sosialomsorg. Det er viktig å passe på at informasjon som man ber om å få, og som utveksles legitimt for ett formål, ikke blir brukt på urettmessig vis til andre formål.

30. Spørsmålet om konfidensialitet handler også om respekt for andres rettigheter. Det må f.eks. utvises særlig aktsomhet for å unngå at innhenting, utveksling og oppbevaring av informasjon i forbindelse med enslige barn og enslige barn med følgepersoner setter velferden i fare for personer som fortsatt oppholder seg i barnets opprinnelsesland, særlig barnets familiemedlemmer. Videre skal informasjon om hvor barnet befinner seg, bare holdes tilbake for foreldrene dersom det er nødvendig for barnets sikkerhet, eller dersom det av andre grunner vurderes å være til barnets beste.

V. VURDERING AV GENERELLE OG SPESIFIKKE BEHOV FOR BESKYTTELSE**a) Innledende vurderinger og tiltak**

31. Barnets beste skal også være et veiledende prinsipp for vurderingen av hvilke tiltak som skal iverksettes for å beskytte enslige barn og enslige barn med følgepersoner, og hvordan disse tiltakene skal prioriteres. Den nødvendige innledende vurderingsprosessen skal særlig omfatte følgende:

- i) Tiltak for å identifisere enslige barn eller enslige barn med følgepersoner skal prioriteres så snart de ankommer landet, eller så snart deres nærvær i landet blir kjent for myndighetene (artikkel 8). Slike identifiseringstiltak skal bl.a. omfatte en vurdering av alder, og man skal ikke bare ta i betraktning vedkommendes fysiske framtreten, men også hans eller hennes psykologiske modenhet. Videre skal vurderingen gjennomføres på en vitenskapelig og reglementert måte, under trygge forhold, og på en måte som tar hensyn til at det dreier seg om barn, og til barnets kjønn. Man må unngå enhver fare for å krenke barnets fysiske integritet, vise tilbørlig respekt for barnets menneskelige verdighet og la tvilen komme personen til gode dersom alderen er usikker. Dersom det er en mulighet for at vedkommende er under myndighetsalderen, skal derfor han eller hun behandles som mindreårig.
- ii) Det skal så snart som mulig foretas en registrering ved hjelp av et innledende intervju, som skal gjennomføres på en måte som tar hensyn til barnets alder og kjønn, og på et språk som barnet forstår. Intervjuet skal gjennomføres av kvalifiserte fagfolk for å få rede på barnets personalia og sosiale historie, med det formål å fastslå identiteten til barnet, herunder også identiteten til begge foreldrene og eventuelle søsken, hvis dette er mulig, og hvilket statsborgerskap barnet, foreldrene og eventuelle søsken har.
- iii) Som en fortsettelse av registreringsprosessen skal det innhentes ytterligere informasjon, for å kunne dekke de spesifikke behov som barnet måtte ha. Denne informasjonen skal bl.a. omfatte følgende:

- Grunnen/grunnene til at barnet er skilt fra familien.
  - En vurdering av om barnet er spesielt sårbart i noe henseende, f.eks. om det har behov for beskyttelse helsemessig, fysisk, psykososialt, materielt eller på andre måter, herunder som resultat av vold i hjemmet, menneskehandel eller traumatiske opplevelser.
  - All tilgjengelig informasjon som kan bidra til å fastslå om det er et potensielt behov for internasjonal beskyttelse, herunder på grunn av en “berettiget frykt for å bli forfulgt på grunn av rase, religion, nasjonalitet, tilhørighet til en bestemt sosial gruppe eller politisk oppfatning” i barnets opprinnelsesland (artikkel 1 bokstav A nr. 2 i Flyktningkonvensjonen av 1951), eller som følge av aggresjon utenfra, okkupasjon, fremmed herredømme eller hendelser som i alvorlig grad forstyrrer den offentlige ro og orden (artikkel 1 nr. 2 i Konvensjon om de særskilte aspektene ved flyktningproblemer i Afrika), eller de vilkårlige virkningene av alminneliggjort vold.
- iv) Enslige barn og enslige barn med følgepersoner skal så raskt som mulig utstyres med egne personlige identitetskort.
- v) Oppsporing av familiemedlemmer skal settes i gang så snart som mulig (artikkel 22 nr. 2, artikkel 9 nr. 3 og artikkel 10 nr. 2).

32. Alle ytterligere tiltak som gjelder barnets opphold og stilling på partens territorium, skal baseres på resultatet av en innledende vurdering av beskyttelsesbehov, som skal gjennomføres i samsvar med de ovenfor nevnte prosedyrer. Partene skal ikke henvise enslige barn og enslige barn med følgepersoner til asylsøkingprosedyrer med mindre deres tilstedeværelse på partens territorium reiser spørsmål om behov for internasjonal flyktningbeskyttelse. Dette skal ikke ha noen innvirkning på partenes plikt til å henvise enslige barn og enslige barn med følgepersoner til relevante prosedyrer for å beskytte barna, som f.eks. de prosedyrer som foreskrives i barnevernlovgivningen.

b) Oppnevning av verge eller veileder og prosessfullmektig (artikkel 18 nr. 2 og artikkel 20 nr. 1)

33. Partene er forpliktet til å utvikle et grunnleggende rettslig rammeverk og treffe de tiltak som er nødvendig for å sikre at interessene til enslige barn og enslige barn med følgepersoner blir representert på tilbørlig vis. Partene bør derfor oppnevne en verge eller veileder så snart det er klart at man har å gjøre med et enslig barn eller et enslig barn med følgepersoner, og opprettholde denne vergeordningen til barnet enten har nådd myndighetsalderen eller på permanent basis har forlatt vedkommende parts territorium og/eller jurisdiksjon, i samsvar med konvensjonen og andre internasjonale forpliktelser. Vergen skal konsulteres og informeres i forbindelse med alle handlinger som gjelder barnet. Vergen skal ha fullmakt til å være med på alle planleggings- og beslutningsprosesser, herunder møter med innvandringsmyndighetene og ankeforhandlinger, etablering av omsorgsordninger og alt arbeid for å finne en varig løsning. Vergen eller veilederen skal ha den nødvendige kunnskap om omsorg for barn for å sikre at barnets interesser blir ivaretatt, og at barnets rettslige, sosiale, helsemessige, psykologiske, materielle og utdanningsmessige behov blir behørig dekket, bl.a. ved at vergen fungerer som

bindeledd mellom barnet og faginstusjoner/fagpersoner som kan gi barnet den behandling det måtte ha behov for. Instusjoner eller personer hvis interesser kan komme i konflikt med barnets interesser, skal ikke oppnevnes som verge. En voksen som ikke er i slekt med barnet, og som primært har et forhold til barnet som arbeidsgiver, skal f.eks. ikke kunne inneha rollen som verge for barnet.

34. Rollen som verge for et enslig barn med følge skal normalt tildeles det voksne familie-medlemmet eller annen omsorgsperson som følger barnet, med mindre det er grunn til å tro at dette ikke er til barnets beste, f.eks. fordi den voksne følgepersonen har misbrukt barnet. I de tilfeller der barnet følges av en voksen eller en omsorgsperson som ikke er medlem av familien, må det undersøkes nærmere om vedkommende er egnet til å være verge for barnet. Dersom en slik verge er i stand til og villig til å gi barnet daglig omsorg, men ikke er i stand til å ivareta barnets interesser på en tilfredsstillende måte på alle felt og i alle sammenhenger i barnets liv, må det treffes supplerende tiltak (som f.eks. oppnevning av en veileder eller en prosessfullmektig).

35. Det skal være tilsynsmekanismer på plass for å overvåke hvordan rollen som verge blir ivaretatt. Dette skal gjøres for å sikre at barnets interesser blir ivaretatt gjennom hele beslutningsprosessen, og særlig for å forhindre at barnet blir misbrukt.

36. I tilfeller der barn er involvert i asylsøkningsprosesser eller andre administrative eller rettslige prosesser, skal de i tillegg til verge også ha en prosessfullmektig som representerer dem.

37. Barnet skal hele tiden informeres om beslutninger som tas med hensyn til verge eller prosessfullmektig, og det skal tas hensyn til hva barnet mener i den forbindelse.

38. I omfattende krisetilfeller, der det vil være vanskelig å få opprettet vergeordninger for hvert enkelt barn, skal rettighetene og interessene til enslige barn og barn som er skilt fra familien, ivaretas og fremmes av partstatene og av organisasjoner som arbeider for disse barna.

c) Omsorgs- og innkvarteringsordninger (artiklene 20 og 22)

39. Enslige barn og enslige barn med følgepersoner er barn som er midlertidig eller permanent fratatt sitt familiemiljø. De omfattes derfor av partenes forpliktelser i henhold til artikkel 20 i konvensjonen og har rett til særlig beskyttelse og bistand fra den aktuelle staten.

40. Ordninger som er opprettet i samsvar med partenes nasjonale lovgivning, for å sikre alternativ omsorg for slike barn, i samsvar med artikkel 22 i konvensjonen, skal også omfatte enslige barn og enslige barn med følgepersoner utenfor deres opprinnelige hjemland. Det finnes en rekke ulike omsorgs- og innkvarteringsordninger som er eksplisitt anerkjent i artikkel 20 nr. 3: "... f.eks. ... plassering i fosterhjem, Kafala etter islamsk lov, adopsjon eller, om nødvendig, plassering i institusjon egnet for omsorg for barn". Når man skal velge mellom de ulike alternativene, skal man ta hensyn til den spesielle sårbarheten til et slikt barn, som ikke bare har mistet kontakten med sitt familiemiljø, men som også må leve borte fra sitt hjemland, og til barnets alder og kjønn. Særlig bør det tas behørig hensyn til at det er ønskelig med kontinuitet i barnets oppdragelse, og til barnets etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn, slik denne blir vurdert i identifiserings-, registrerings- og dokumenteringsprosessen. Slike omsorgs- og innkvarteringsordninger skal ta hensyn til følgende parameter:

- Barn skal, som en generell regel, ikke fratras friheten.
- For å sikre kontinuitet i omsorgen, og ut ifra hensynet til barnets beste, skal enslige barn og enslige barn med følgepersoner bare måtte endre bosted når en slik endring er den beste løsningen for barnet.
- Søsken skal få bo sammen, i samsvar med prinsippet om familiens enhet.
- Et barn som er i følge med voksne slektninger, eller som har voksne slektninger som allerede bor i det landet der det søkes om asyl, bør gis rett til å bli værende hos dem, med mindre dette strider mot barnets interesser. Med tanke på den spesielle sårbarheten til slike barn skal personell fra sosialomsorgen med jevne mellomrom foreta en vurdering av dette.
- Uavhengig av hvilke omsorgsordninger som er opprettet for enslige barn eller enslige barn med følgepersoner, skal kvalifiserte personer regelmessig foreta tilsyn med ordningen og vurdere den, for å forsikre seg om barnets fysiske og psykososiale helse og sikre barnet beskyttelse mot vold og utnyttning, samt sørge for at barnet får tilgang til utdanning og faglig opplæring og utvikling.
- Partstatene og andre organisasjoner skal treffe tiltak for å sikre effektiv beskyttelse av rettighetene til enslige barn og enslige barn med følgepersoner som lever i husholdninger som styres av mindreårige.
- I omfattende krisetilfeller skal det så raskt som mulig gis midlertidig hjelp til enslige barn. Denne midlertidige hjelpen skal sørge for sikkerheten til barna og gi dem fysisk og emosjonell omsorg i et miljø som stimulerer deres generelle utvikling.
- Barn skal holdes underrettet om hvilke omsorgsordninger som opprettes for dem, og det skal tas hensyn til hva de selv mener i den forbindelse.

d) Full tilgang til utdanning (artikkel 28, artikkel 29 nr. 1 bokstav c) og artiklene 30 og 32)

41. Partene skal sørge for at barnet har tilgang til utdanning på alle stadier av flytteprosessen. Alle enslige barn og enslige barn med følgepersoner skal, uansett hvilken status de har, ha full tilgang til utdanning i det landet de er kommet til, i samsvar med artikkel 28, artikkel 29 nr. 1 bokstav c) og artiklene 30 og 32 i konvensjonen og de generelle prinsippene som komiteen har utarbeidet. Slik tilgang skal gis uten diskriminering, og særlig skal det sørges for at enslige jenter med eller uten følgepersoner har samme tilgang til offisiell og uoffisiell utdanning, herunder yrkesopplæring på alle nivåer, som guttene. Det skal også sørges for tilgang til utdanning av høy kvalitet for barn med spesielle behov, og særlig for barn med nedsatt funksjonsevne.

42. Enslige barn skal så snart som mulig registreres hos de aktuelle skolemyndigheter, og få hjelp til å utnytte mulighetene til skolegang. Alle enslige barn og enslige barn med følgepersoner har rett til å bevare sin kulturelle identitet og sine kulturelle verdier, herunder vedlikeholde og utvikle sitt morsmål. Alle ungdommer skal ha rett til å begynne på yrkesopplæring/fagutdanning, og små barn skal ha tilgang til førskoleprogrammer. Partstatene skal sørge for at enslige barn og

enslige barn med følgepersoner får vitnemål fra skolen, eller annen dokumentasjon som viser hvor mye skolegang de har, særlig dersom de skal flytte, reise til et annet land eller sendes tilbake til opprinnelseslandet.

43. Partene skal, og særlig dersom myndighetenes kapasitet er begrenset, akseptere og legge til rette for mottak av bistand som FNs barnefond (UNICEF), FNs organisasjon for utdanning, vitenskap og kultur (UNESCO), FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) og andre av FNs organer eller særorganisasjoner tilbyr dem innenfor sine respektive mandatområder, og bistand fra andre kompetente mellomstatlige eller ikke-statlige organisasjoner (artikkel 22 nr. 2), i den grad dette er hensiktsmessig, for å dekke enslige barns behov for skolegang.

e) Retten til en tilfredsstillende levestandard (artikkel 27)

44. Partene skal sørge for at enslige barn og enslige barn med følgepersoner har en levestandard som er tilstrekkelig for deres fysiske, psykiske, åndelige og moralske utvikling. Som bestemt i konvensjonens artikkel 27 nr. 2 skal partene sørge for materiell hjelp og støtte-tiltak, særlig med hensyn til mat, klær og bolig.

45. Partene skal, og særlig dersom myndighetenes kapasitet er begrenset, akseptere og legge til rette for mottak av bistand som UNICEF, UNESCO, UNHCR og andre av FNs organer eller særorganisasjoner tilbyr dem innenfor sine respektive mandatområder, og bistand fra andre kompetente mellomstatlige eller ikke-statlige organisasjoner (artikkel 22 nr. 2), når dette er hensiktsmessig, for å sikre en tilfredsstillende levestandard for enslige barn og enslige barn med følgepersoner.

f) Retten til å nyte godt av den høyest oppnåelige helsestandard og til tilbud om behandling for sykdom og rehabilitering (artiklene 23, 24 og 39)

46. Når partene implementerer retten til å nyte godt av den høyest oppnåelige helsestandard og tilbud om behandling for sykdom og rehabilitering, i henhold til artikkel 24 i konvensjonen, er de forpliktet til å sørge for at enslige barn og enslige barn med følgepersoner får samme helsetilbud som landets egne innbyggere.

47. I arbeidet med å sikre dem dette tilbudet skal partene vurdere og ta hensyn til tilstanden de er i, og den spesielle sårbarheten til disse barna. De skal særlig ta hensyn til den kjensgjerning at barna er skilt fra familien, og at de i varierende grad har opplevd savn, traumer, oppbrudd og vold. Mange av disse barna, og særlig de som er flyktninger, har også opplevd den utbredte volden og usikkerheten som kjennetegner et land som er rammet av krig. Dette kan ha skapt en dyp følelse av hjelpeløshet og undergravd deres tillit til andre mennesker. Jenter er dessuten i særlig grad utsatt for marginalisering, fattigdom og lidelser under væpnede konflikter, og mange av dem har opplevd kjønnsbasert vold i slike sammenhenger. Det dype traumet som mange av disse barna bærer på, krever en særlig følsomhet og oppmerksomhet fra de som skal behandle og rehabiliter barna.

48. Bestemmelsen i konvensjonens artikkel 39 pålegger partene å sørge for rehabiliterings-tiltak for barn som har vært offer for en eller annen form for misbruk, omsorgssvikt, utnyttning, tortur, grusom, umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller væpnet konflikt. For å legge

til rette for rehabilitering og reintegrering, skal det utvikles en psykisk helseomsorg som er kjønns sensitiv og kulturelt kompetent, og det skal sørges for kvalifisert psykososial rådgivning.

49. Partene skal, og særlig dersom myndighetenes kapasitet er begrenset, akseptere og legge til rette for mottak av bistand som UNICEF, Verdens helseorganisasjon (WHO), FNs program for HIV/AIDS (UNAIDS), UNHCR og andre av FNs organer eller særorganisasjoner tilbyr dem innenfor sine respektive mandatområder, og bistand fra andre kompetente mellomstatlige eller ikke-statlige organisasjoner (artikkel 22 nr. 2), når dette er hensiktsmessig, for å kunne tilfredsstille behovet for helseomsorg blant enslige barn og enslige barn med følgepersoner.

g) Forebygging av menneskehandel og seksuelle og andre former for utnyttning, misbruk og vold (artiklene 34, 35 og 36)

50. Enslige barn og enslige barn med følgepersoner som befinner seg utenfor sitt hjemland, er særlig utsatt for utnyttning og misbruk. Jenter risikerer i særlig grad å bli offer for menneskehandel, spesielt med det formål å utnytte dem seksuelt.

51. Artiklene 34-36 i konvensjonen må ses i sammenheng med forpliktelsene til å gi spesiell beskyttelse og bistand, som påligger partene i henhold til konvensjonens artikkel 20, for å sikre at enslige barn og enslige barn med følgepersoner blir vernet mot menneskehandel, og mot seksuelle og andre former for utnyttning, misbruk og vold.

52. En av de mange farene som truer enslige barn og enslige barn med følgepersoner, er menneskehandel, som en del av dem allerede har vært offer for. Handel med barn er en trussel mot realiseringen av barnas rett til liv, overlevelse og utvikling (artikkel 6). I samsvar med artikkel 35 i konvensjonen skal partene treffe egnede tiltak for å forhindre slik handel. Blant de tiltakene som er nødvendig, er identifisering av enslige barn og enslige barn med følgepersoner, regelmessig tilsyn med hvor de befinner seg, og gjennomføring av opplysningskampanjer som tar hensyn til alder og kjønn, på et språk og gjennom medier som barn forstår. Det bør også vedtas hensiktsmessige lover og forskrifter, og opprettes effektive mekanismer for håndheving av disse, når det gjelder regulering av arbeidsforhold og kryssing av grensene.

53. Risikoen er også stor for barn som allerede har vært offer for menneskehandel, og som er blitt enslige eller skilt fra familien som følge av det. Slike barn skal ikke behandles som kriminelle, men få hjelp, fordi de er offer for en alvorlig krenkelse av menneskerettighetene. En del barn som har vært offer for menneskehandel, kan ha rett til flyktningstatus etter Flyktningkonvensjonen av 1951, og partene skal sørge for at enslige barn som har vært utsatt for menneskehandel, og som ønsker å søke om asyl, eller som kan ha behov for internasjonal beskyttelse av andre grunner, har tilgang til prosedyrer for å søke om asyl. Barn som er i faresonen for å bli offer for menneskehandel på nytt, skal ikke sendes tilbake til sitt opprinnelige hjemland, med mindre dette er til det beste for dem, og med mindre det er truffet egnede tiltak for å beskytte dem. Partene skal vurdere komplementære former for beskyttelse for barn som har vært utsatt for menneskehandel, dersom det ikke er til barnas beste å sende dem tilbake til hjemlandet.

h) Forebygging av rekruttering til væpnede styrker og beskyttelse mot virkningene av krig (artiklene 38 og 39)

Forebygging av rekruttering

54. Partenes forpliktelser i henhold til artikkel 38 i konvensjonen, og i henhold til artiklene 3 og 4 i konvensjonens valgfrie protokoll om involvering av barn i væpnede konflikter, gjelder også overfor enslige barn og enslige barn med følgepersoner. Partene må ta alle nødvendige forholdsregler for å forhindre at slike barn blir rekruttert eller brukt av en part i en konflikt. Dette gjelder også tidligere barnesoldater som har desertert fra sine enheter, og som trenger beskyttelse for ikke å bli dratt inn i det på nytt.

Omsorgsordninger

55. Omsorgsordninger for enslige barn og enslige barn med følgepersoner skal legges opp på en slik måte at de forhindrer at disse barna blir rekruttert eller brukt av en part i en konflikt. Personer eller organisasjoner som direkte eller indirekte er involvert i en konflikt, skal ikke oppnevnes som verge for slike barn.

Tidligere barnesoldater

56. Barnesoldater skal primært ses på som ofre for væpnede konflikter. Tidligere barnesoldater, som ofte befinner seg i en situasjon der de er skilt fra familien når en konflikt er over, eller etter at de har desertert, skal gis all den støtte de trenger for å komme tilbake til et normalt liv, herunder nødvendig psykososial veiledning. Identifisering og demobilisering av slike barn skal prioriteres i enhver identifiserings- og atskillellesoperasjon. Barnesoldater, og særlig de som er enslige eller skilt fra familien, skal normalt ikke interneres, men heller nyte godt av spesielle beskyttelses- og hjelpetiltak, særlig i forbindelse med demobilisering og rehabilitering. Det skal særlig gis støtte til og legges til rette for reintegrering av jenter som har vært knyttet til det militære, enten det har vært som stridende eller i annen egenskap.

57. Dersom det under bestemte omstendigheter ikke er mulig å unngå at barnesoldater over 15 år, i unntakstilfeller og i samsvar med internasjonale menneskerettigheter og internasjonal humanitær rett, blir internert, f.eks. fordi de utgjør en alvorlig trussel mot liv og sikkerhet, skal interneringsforholdene være i samsvar med internasjonale standarder, herunder de som framgår av artikkel 37 i konvensjonen, og standardene for behandling av ungdomskriminelle, og interneringen skal ikke være til hinder for eventuelt arbeid med å spore opp familien, eller for prioritert deltakelse i rehabiliteringsprogrammer.

Non-refoulement

58. Ettersom rekruttering av barn til væpnede styrker og deltaking i stridigheter innebærer høy risiko for at de blir påført uopprettelig skade, noe som representerer brudd på grunnleggende menneskerettigheter, herunder retten til liv, får partenes forpliktelser i henhold til artikkel 38 i konvensjonen og artiklene 3 og 4 i konvensjonens valgfrie protokoll om involvering av barn i væpnede konflikter, ekstraterritoriell virkning, og partene skal avstå fra ethvert forsøk på å sende et barn tilbake til grensen til et land der det er reell fare for at barnet kan bli rekruttert til væpnede styrker, eller der det er reell fare for at barnet direkte eller indirekte må delta i kamper.

*Former for og utslag av forfølgelse som spesielt rammer barn*³

59. Komiteen minner partene om behovet for asylsøkningsprosedyrer som tar hensyn til alder og kjønn, og en fortolkning av definisjonen av flyktning som tar hensyn til alder og kjønn, og understreker samtidig at rekruttering av mindreårige (herunder av jenter til seksuelle tjenester eller for tvungen inngåelse av ekteskap med militært personell) og direkte eller indirekte involvering av mindreårige i kamper, innebærer alvorlige brudd på menneskerettighetene, og dermed forfølgelse, og slike forhold skal derfor medføre rett til flyktningstatus dersom det er berettiget grunn til å frykte at slik rekruttering og involvering i stridigheter er basert på "rase, religion, nasjonalitet, tilhørighet til en spesiell sosial gruppe eller politisk oppfatning" (artikkel 1 bokstav A nr. 2 i Flyktningkonvensjonen av 1951).

Rehabilitering og reintegrering

60. Partene skal, i samarbeid med internasjonale og frivillige organisasjoner, dersom det er behov for det, utvikle et omfattende alders- og kjønns sensitivt system for psykologisk støtte og bistand til enslige barn og enslige barn med følgepersoner som er berørt av væpnet konflikt.

i) Frihetsberøvelse og behandling av barn som blir internert

61. I samsvar med artikkel 37 i konvensjonen og prinsippet om barnets beste skal enslige barn og enslige barn med følgepersoner som en generell regel ikke interneres. Internering kan ikke rettferdiggjøres bare på det grunnlag at barna er enslige eller skilt fra familien, eller på grunn av deres status eller mangel på status som innvandrere eller fast bosatt. Hvis internering i unntakstilfeller kan rettferdiggjøres av andre grunner, skal den gjennomføres i samsvar med artikkel 37 bokstav b) i konvensjonen, som krever at fengsling bare skal skje i samsvar med lov og rett i det aktuelle landet, og at et slikt tiltak bare skal benyttes som en siste utvei og for et kortest mulig tidsrom. Alle nødvendige tiltak skal derfor settes i verk, herunder framskynding av relevante prosesser, for å få disse barna løslatt igjen så snart som mulig og plassert i andre hensiktsmessige innkvarteringsalternativer.

62. I tillegg til nasjonale krav er også internasjonale forpliktelser en del av det lovverket som partene skal ta hensyn til ved internering. Når det gjelder enslige barn og enslige barn med følgepersoner som søker om asyl, skal partene særlig overholde de forpliktelser de har i henhold til artikkel 31 nr. 1 i Flyktningkonvensjonen av 1951. Partene skal videre ta i betraktning at ulovlig innreise og opphold i et land når det gjelder enslige barn og enslige barn med følgepersoner, kan rettferdiggjøres også ut ifra generelle lovprinsipper, dersom slik innreise og slikt opphold er den eneste muligheten til å forhindre brudd på barnas grunnleggende menneskerettigheter. Mer generelt skal partene i sitt arbeid med å utvikle en politikk for enslige barn og barn som er skilt fra familien, herunder barn som er offer for menneskehandel og utnyttning, sørge for at disse barna ikke blir kriminalisert bare fordi de har reist inn i og oppholdt seg i landet ulovlig.

63. Når det i unntakstilfeller skjer at barn blir internert, skal interneringsforholdene være i samsvar med prinsippet om barnets beste og fullt ut ta hensyn til bestemmelsene i konvensjonens artikkel 37 bokstavene a) og c) og andre internasjonale forpliktelser. Det skal opprettes spesielle avdelinger som er egnet for barn, og som er atskilt fra avdelingene der de voksne holder til, med mindre det motsatte anses å være det beste for barna. Det underliggende formålet med et slikt opplegg skal være “omsorg” og ikke “internering”. Barna skal ikke holdes internert i isolerte områder der de ikke har tilgang til kulturelt egnede samfunnsressurser og til fri rettshjelp. Barna skal gis anledning til å ha regelmessig kontakt med og få besøk av venner, slektninger, religiøse, sosiale og juridiske veiledere og verger. De skal også gis anledning til å få dekket alle sine basisbehov, og ha tilgang til nødvendig medisinsk behandling og psykologisk hjelp når det er nødvendig. Barna skal i interneringsperioden ha rett til undervisning, som ideelt sett bør finne sted utenfor interneringsområdet, for at det skal være lettere å fortsette utdanningen etter at de er løslatt. De har også rett til lek og rekreasjon, slik det er slått fast i artikkel 31 i konvensjonen. For å sikre at de faktisk får nytte godt av de rettigheter de har i henhold til konvensjonens artikkel 37 bokstav d), skal enslige barn som holdes internert gis fri og omgående tilgang til juridisk og annen aktuell bistand, herunder få oppnevnt en prosessfullmektig.

VI. TILGANG TIL PROSEDYRE FOR Å SØKE OM ASYL, OG LOVFESTEDE GARANTIER OG RETTIGHETER FOR ASYLSØKERE

a) Generelt

64. Den forpliktelsen partene i henhold til artikkel 22 i konvensjonen har til å treffe “egne tiltak”, for å sikre at et barn som søker flyktningsstatus, enten barnet er alene eller det er fulgt av en annen person, får behørig beskyttelse, innebærer bl.a. en plikt til å etablere et funksjonelt asylsystem, og særlig til å vedta lover for den spesielle behandlingen av enslige barn og enslige barn med følgepersoner, samt til å bygge opp den kapasitet som er nødvendig for å sikre at de får denne behandlingen, i samsvar med de relevante rettigheter i konvensjonen og andre internasjonale menneskerettighetsavtaler, i avtaler om beskyttelse av flyktninger og i humanitærrettslige avtaler som konvensjonspartene er part i. De av konvensjonspartene som har problemer med å skaffe til veie de nødvendige ressurser til en slik kapasitetsbygging, blir innstendig anmodet om å søke internasjonal bistand, herunder bistand fra UNHCR.

65. Med tanke på den komplementære naturen til partenes forpliktelser i henhold til artikkel 22 og de forpliktelser de har etter internasjonal flyktningslovgivning, samt ønskeligheten av felles standarder, bør partene rette seg etter internasjonale standarder for behandling av flyktninger etter hvert som disse utvikler seg, når de implementerer konvensjonens artikkel 22.

b) Tilgang til prosedyre for å søke om asyl uansett alder

66. Barn som ønsker å søke om asyl, herunder barn som er enslige eller skilt fra familien, skal ha tilgang til prosedyrer for dette, uansett alder, og de skal også ha tilgang til andre komplementære ordninger som gir internasjonal beskyttelse. Dersom man under identifiserings- og registreringsprosessen får kjennskap til fakta som indikerer at barnet kan ha en velbegrunnet frykt, eller at barnet faktisk, selv om det ikke selv er i stand til å sette ord på en konkret frykt, kan være utsatt for forfølgelse basert på rase, religion, nasjonalitet, tilhørighet til en spesiell sosial gruppe eller politisk oppfatning, eller at barnet av andre grunner kan ha behov for internasjonal beskyttelse, skal barnet henvises til prosedyren for søking om asyl og/eller, dersom

det er aktuelt, til ordninger som gir komplementær beskyttelse etter internasjonal og nasjonal rett.

67. Dersom det ikke foreligger noen indikasjon på at et barn som er enslig eller skilt fra familien har behov for internasjonal beskyttelse, skal barnet ikke automatisk, eller på annen måte, henvises til prosedyrer for søking om asyl, men gis beskyttelse i henhold til andre relevante ordninger for å beskytte barn, som f.eks. ordninger foreskrevet i lovgivning om barne- og ungdomsvern.

c) Garantier og støttetiltak i forbindelse med søknadsprosessen (artikkel 3 nr. 3)

68. De egnede tiltak som partene skal treffe i henhold til artikkel 22 nr. 1 i konvensjonen, skal ta hensyn til den særlige sårbarheten til enslige barn og enslige barn med følgepersoner, i tillegg til det nasjonale lovverket og til forholdene. Tiltakene skal rette seg etter de hensyn som er omtalt nedenfor.

69. Et barn som søker om asyl skal representeres av en voksen som kjenner barnets bakgrunn, og som er kompetent og i stand til å representere barnets interesser (se kapittel V bokstav b): “Oppnevning av verge eller veileder og prosessfullmektig”). Et enslig barn skal også, i alle tilfeller, ha tilgang til gratis bistand fra en kvalifisert prosessfullmektig, også når søknaden om flyktningstatus blir behandlet etter de ordinære prosedyrene for voksne.

70. Søknader om flyktningstatus som kommer fra enslige barn eller enslige barn med følgepersoner skal prioriteres, og alt skal gjøres for å sikre en rask og rettferdig avgjørelse.

71. Som et minimumskrav skal det garanteres at søknaden vil bli behandlet av en kompetent myndighet som er fullt ut kvalifisert i asyl- og flyktningsspørsmål. Dersom barnets alder og modenhet tillater det, skal det gis anledning til en personlig samtale med en kvalifisert tjenestemann før det tas en endelig avgjørelse. Dersom barnet ikke er i stand til å kommunisere direkte med den kvalifiserte tjenestemannen på et felles språk, skal samtalen skje gjennom en kvalifisert tolk. Videre skal tvilen komme barnet til gode dersom det skulle oppstå tvil om barnets historie er riktig, og det skal være mulig å anke, med krav om en formell gjennomgang av beslutningen.

72. Samtalene skal gjennomføres av representanter for den myndighet som avgjør spørsmålet om flyktningstatus, som skal ta hensyn til den spesielle situasjonen enslige barn befinner seg i, og vise forståelse for barnets historie, kultur og bakgrunn, når de vurderer spørsmålet om slik status. Vurderingsprosessen skal bestå av en gjennomgang i hvert enkelt tilfelle av den unike kombinasjonen av faktorer som hvert barn utgjør, herunder barnets personlige, familiemessige og kulturelle bakgrunn. Vergen og prosessfullmektigen skal være til stede under alle samtalene.

73. I tilfeller der det er snakk om omfattende flyktningstrømmer, der det er umulig å vurdere flyktningstatus på individuell basis, kan partene gi slik status til alle medlemmer av en gruppe. Under slike omstendigheter skal alle enslige barn og enslige barn med følgepersoner ha rett til samme status som andre medlemmer av den samme gruppen.

d) Barnesensitiv vurdering av barns behov for beskyttelse, med særlig tanke på forfølgelse som spesielt rammer barn

74. Når partene vurderer søknader om flyktingstatus fra enslige barn og enslige barn med følgepersoner, skal de ta hensyn til utviklingen av og det gjensidige forholdet mellom internasjonale menneskerettigheter og internasjonal lovgivning vedrørende flyktinger, herunder de normer som er utarbeidet av FNs høykommissær for flyktinger under arbeidet med å overvåke gjennomføringen av Flyktingkonvensjonen av 1951. Særlig er det viktig at Flyktingkonvensjonens definisjon av flykting tolkes på en alders- og kjønnsensitiv måte, der det tas hensyn til de spesielle motivene bak, og de spesielle former for, og utslag av forfølgelse som rammer barn. Forfølgelse på grunn av slektstilhørighet eller for rekruttering av mindreårige til væpnede styrker, handel med mindreårige for prostitusjonsformål, seksuell utnyttning eller kjønnslemlesting av jenter er noen av de former for og utslag av forfølgelse som særlig rammer barn, og som kan gi grunn til å innvilge flyktingstatus dersom disse handlingene skjer ut ifra en av de grunnene som er nevnt i Flyktingkonvensjonen av 1951. Partene skal derfor være spesielt oppmerksom på slike former for og utslag av forfølgelse som særlig rammer barn, og på kjønnsbasert vold, i sine nasjonale prosedyrer for behandling av søknader om flyktingstatus.

75. Personale som deltar i arbeidet med å bestemme barns status, og særlig statusen til enslige barn og enslige barn med følgepersoner, skal være skolert i hvordan man anvender nasjonal og internasjonal lovgivning om flyktinger på en måte som tar hensyn til barns spesielle behov og til deres kultur og kjønn. For å kunne foreta en riktig vurdering av barns asylsøknader, skal myndighetene i sitt arbeid med å innhente informasjon om opprinnelsesland også inkludere informasjon om barns situasjon, herunder situasjonen til barn som tilhører minoritetsgrupper eller marginaliserte grupper.

e) Full anerkjennelse av alle internasjonale flykting- og menneskerettigheter for barn som har fått innvilget flyktingstatus (artikkel 22)

76. Enslige barn og enslige barn med følgepersoner som har fått status som flyktinger, og som har fått innvilget søknad om asyl, skal ikke bare ha tilgang til de rettigheter som framgår av Flyktingkonvensjonen av 1951, men skal også ha rett til fullt ut å nyte godt av alle menneskerettigheter som barn innenfor partens territorium, eller barn som er underlagt partens jurisdiksjon, innehar, herunder rettigheter som forutsetter lovlig opphold på partens territorium.

f) Barns rett til å nyte godt av komplementære former for beskyttelse

77. Dersom forutsetningene for å få flyktingstatus etter Flyktingkonvensjonen av 1951 ikke er oppfylt, skal enslige barn og enslige barn med følgepersoner nyte godt av tilgjengelige former for komplementær beskyttelse i den grad deres behov tilsier det. Iverksetting av slike komplementære former for beskyttelse skal ikke fritta partene for deres plikt til å imøtekomme de særlige behov for beskyttelse som enslige barn og enslige barn med følgepersoner har. Barn som har fått innvilget komplementære former for beskyttelse har derfor rett til fullt ut å nyte godt av alle menneskerettigheter som barn innenfor partens territorium, eller barn som er underlagt partens jurisdiksjon, innehar, herunder rettigheter som forutsetter lovlig opphold på partens territorium.

78. I samsvar med allment gjeldende prinsipper, og særlig de prinsipper som vedrører partenes forpliktelser overfor enslige barn og enslige barn med følgepersoner som befinner seg på deres territorium, skal barn som verken har fått innvilget flyktningstatus eller nyter godt av komplementære former for beskyttelse, likevel ha rett til beskyttelse etter alle normer i konvensjonen, så lenge de faktisk befinner seg på en parts territorium og/eller er underlagt partens jurisdiksjon.

VII. FAMILIEGJENFORENING, TILBAKESENDING OG ANDRE FORMER FOR VARIGE LØSNINGER

a) Generelt

79. Det endelige målet med å ta opp skjebnen til enslige barn og enslige barn med følgepersoner, er å finne en varig løsning som tilfredsstillende alle deres behov for beskyttelse, tar hensyn til barnas egne synspunkter og, i den grad det er mulig, hjelper dem ut av situasjonen som enslige og atskilt fra familien. Arbeidet med å finne varige løsninger for enslige barn og enslige barn med følgepersoner skal settes i gang og gjennomføres uten unødig opphold, og om mulig straks det er slått fast at et barn er enslig eller atskilt fra familien. Ut ifra en rettighetsbasert tilnærming skal arbeidet med å finne en varig løsning begynne med en analyse av muligheten til familiegjenforening.

80. Oppsporing av familie utgjør en vesentlig del av ethvert forsøk på å finne en varig løsning, og dette arbeidet skal prioriteres, med mindre sporingsaktiviteten, eller måten den gjennomføres på, er i strid med barnets beste eller setter grunnleggende rettigheter i fare for dem man forsøker å spore opp. Det skal aldri opplyses om at barnet er asylsøker eller flyktning når man arbeider med å spore opp personer. Med forbehold for disse vilkårene skal sporingsarbeidet fortsette også under asylsøkingprosessen. Man skal prøve å finne en varig løsning for alle barn som blir værende på vertslandets territorium, enten det er på grunnlag av asyl eller komplementære former for beskyttelse, eller det er på grunn av andre juridiske eller faktiske hindringer for å sende barnet ut av landet.

b) Familiegjenforening

81. For fullt ut å overholde den forpliktelse partene har til å sørge for at barn ikke blir skilt fra foreldrene mot deres vilje, i henhold til konvensjonens artikkel 9, skal alt gjøres for å føre et barn som er enslig eller skilt fra familien, tilbake til foreldrene, med mindre fortsatt atskillelse er til barnets beste, under full hensyntagen til barnets rett til å gi uttrykk for sine synspunkter (artikkel 12) (se også kapittel IV bokstav e): "Barnets rett til fritt å gi uttrykk for sine synspunkter"). Mens de forhold som er eksplisitt nevnt i artikkel 9 nr. 1 annet punktum, det vil si tilfeller som innebærer mishandling av eller omsorgssvikt overfor barnet fra foreldrenes side, kan være et hinder for gjenforening uansett sted, kan andre hensyn med tanke på barnets beste representere en hindring for gjenforening bare på bestemte steder.

82. Familiegjenforening i opprinnelseslandet er ikke til det beste for barnet og skal derfor ikke tilstrebes dersom det er rimelig grunn til å anta at tilbakeføring dit vil føre til at barnets grunnleggende menneskerettigheter blir krenket. En slik rimelig grunn vil utvilsomt være dokumentert dersom barnet får innvilget flyktningstatus, eller dersom det foreligger et vedtak fra de ansvarlige myndigheter om at forpliktelsene i henhold til non-refoulement-prinsippet gjelder

(herunder de forpliktelser som framgår av artikkel 3 i Konvensjon mot tortur og annen grusom, umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff, og artiklene 6 og 7 i Den internasjonale konvensjonen om sivile og politiske rettigheter). Innvilgning av flyktningstatus representerer derfor et juridisk bindende hinder for tilbakesending til opprinnelseslandet, og dermed også for familiegjenforening der. Dersom forholdene i opprinnelseslandet innebærer risiko på lavere nivå, og man er bekymret for at barnet f.eks. skal bli rammet av de vilkårlige følgene av alminneliggjort vold, skal denne risikoen fullt ut tas med i vurderingen og veies opp mot andre rettighetsbaserte hensyn, herunder konsekvensene av fortsatt atskillelse. I den forbindelse må det minnes om at barnets overlevelse er av avgjørende betydning og en forutsetning for at barnet skal kunne nyte godt av andre rettigheter.

83. Dersom familiegjenforening i opprinnelseslandet ikke er mulig, enten på grunn av juridiske hinder for tilbakesending, eller på grunn av at man har funnet det best for barnet å ikke sende det tilbake, skal forpliktelsene i henhold til artiklene 9 og 10 i konvensjonen tre i kraft, og disse skal være retningsgivende for vertslandets beslutninger vedrørende familiegjenforening på vertslandets eget territorium. I den forbindelse blir partene særlig minnet om at “søknader fra et barn eller dets foreldre om å få reise inn i eller ut av en parts territorium med henblikk på familiegjenforening, [skal] behandles av partene på en positiv, human og rask måte”, og at framleggelse av en slik søknad ikke skal “få negative følger for søkerne eller for medlemmene av deres familie” (artikkel 10 nr. 1). Opprinnelsesland skal respektere “barnets og dets foreldres rett til å forlate ethvert land, herunder sitt eget, og til å reise inn i sitt eget land” (artikkel 10 nr. 2).

c) **Tilbakesending til barnets opprinnelsesland**

84. Tilbakesending til barnets opprinnelige hjemland representerer ikke noen løsning dersom det er rimelig grunn til å anta at dette vil føre til at barnets grunnleggende menneskerettigheter blir krenket, og særlig ikke dersom kriteriene for anvendelse av *non-refoulement*-prinsippet er til stede. Tilbakesending til opprinnelseslandet skal i prinsippet bare skje dersom en slik handling er til barnets beste. En avgjørelse om dette skal bl.a. ta hensyn til følgende:

- den sikkerhetsmessige situasjonen og andre forhold, herunder de sosioøkonomiske forhold, som venter barnet når det kommer tilbake, basert bl.a. på undersøkelser av forholdene gjennomført av sosiale organisasjoner, når dette er hensiktsmessig,
- tilgangen til omsorgsordninger for det aktuelle barnet,
- barnets egne synspunkter, som det har rett til å gi uttrykk for i henhold til artikkel 12, og synspunktene til dem som tar hånd om barnet,
- i hvilken grad barnet er integrert i samfunnet i vertslandet, og hvor lenge det har vært borte fra hjemlandet,
- barnets rett til “å bevare sin identitet, herunder statsborgerskap, navn og familieforhold” (artikkel 8),
- “ønskeligheten av kontinuitet i barnets oppdragelse og ... barnets etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn” (artikkel 20).

85. Ved fravær av tilgjengelig omsorg fra foreldre eller medlemmer av storfamilien, skal tilbakesending i prinsippet ikke skje uten at det på forhånd er sørget for sikre og konkrete ordninger når det gjelder omsorgen og ansvaret for barnet når det kommer tilbake til opprinnelseslandet.

86. I unntakstilfeller kan det besluttes at barnet skal sendes tilbake til hjemlandet, etter en grundig vurdering av hva som er best for barnet opp mot andre hensyn, dersom de sistnevnte hensyn er basert på rettigheter og går foran hensynet til barnets beste. Dette kan skje i situasjoner der barnet utgjør en alvorlig fare for statens eller samfunnets sikkerhet. Argumenter som ikke er basert på rettigheter, som f.eks. slike som går på generell innvandringskontroll, kan ikke settes foran hensynet til barnets beste.

87. Dersom det blir besluttet at et barn må returnere til hjemlandet, skal dette i alle tilfeller skje på en trygg, barnevennlig og kjønns sensitiv måte.

88. Opprinnelsesland blir i denne sammenheng også minnet om de forpliktelser de har etter artikkel 10 i konvensjonen, og særlig plikten til å respektere “ barnets og dets foreldres rett til å forlate ethvert land, herunder sitt eget, og til å reise inn i sitt eget land”.

d) Lokal integrering

89. Lokal integrering er førstevalget dersom tilbakeføring til opprinnelseslandet av juridiske eller faktiske grunner ikke er mulig. Den lokale integreringen skal være basert på en stabil og sikker juridisk status (herunder oppholdstillatelse) og baseres på de rettigheter i konvensjonen som fullt ut gjelder for alle barn som blir værende i landet, enten det er på grunn av innvilget flyktningstatus eller andre juridiske hindringer for tilbakesending, eller det er fordi en vurdering av hva som er best for barnet har konkludert med at det ikke skal sendes tilbake.

90. Så snart det er besluttet at et barn som er enslig eller skilt fra familien, skal få bli i landet, skal de relevante myndigheter foreta en vurdering av barnets situasjon, og deretter, i samråd med barnet selv og barnets verge, komme fram til hensiktsmessige langsiktige ordninger for barnet i lokalsamfunnet, og andre nødvendige tiltak som kan fremme integrasjonen. Plassering av barnet i en institusjon for lengre tid skal bare skje dersom dette er til det beste for barnet, og omsorg på institusjon skal på dette stadiet bare benyttes som en siste utvei. Barnet skal ha tilgang til de samme rettigheter (herunder rett til utdanning, opplæring, arbeid og helsetjenester) som landets egne innbyggere. For å sikre at et barn som er enslig eller skilt fra familien fullt ut får nytte godt av disse rettighetene, kan det bli nødvendig for vertslandet å sette i verk ekstra tiltak for å hjelpe barnet ut av den sårbare situasjonen det er i, herunder f.eks. ekstra språkopplæring.

e) Adopsjon mellom land (artikkel 21)

91. Partene skal fullt ut respektere de forutsetninger som er listet opp i artikkel 21 i konvensjonen og andre relevante internasjonale dokumenter, herunder særlig Haag-konvensjonen om vern av barn og samarbeid ved internasjonal adopsjon, og anbefalingen fra 1994 om anvendelse av den nevnte konvensjon på flyktningebarn og andre internasjonalt fordrevne barn, når de behandler saker som gjelder adopsjon av enslige barn eller barn som er skilt fra familien. Partene skal særlig være oppmerksom på følgende:

- Adopsjon av enslige barn eller barn som er skilt fra familien skal bare vurderes dersom det er slått fast at barnet er i en slik situasjon at det kan adopteres. Dette betyr i praksis bl.a. at arbeidet med å spore opp familien og få i stand en gjenforening ikke har ført til resultater, eller at foreldrene har samtykket til adopsjon. Foreldrenes samtykke og nødvendig samtykke fra andre personer, og fra institusjoner og myndigheter, skal være gitt på et fritt og informert grunnlag. Dette innebærer særlig at det forutsettes at slikt samtykke ikke er skaffet til veie mot betaling eller vederlag av noe slag, og at det ikke er trukket tilbake.
- Barn som er enslige eller skilt fra familien skal ikke adopteres i all hast midt i en krisesituasjon.
- Avgjørelsen om adopsjon skal tas ut ifra hva som er best for barnet, og adopsjonen skal gjennomføres i samsvar med gjeldende nasjonal og internasjonal lovgivning og sedvanerett.
- Barnets egne synspunkter skal, alt etter barnets alder og modenhet, få komme til uttrykk og bli tatt hensyn til i alle prosedyrer som gjelder adopsjon. Dette kravet innebærer at barnet skal tas med på råd og informeres på behørig vis om konsekvensene av en adopsjon, og om konsekvensene av sitt samtykke til at adopsjonen blir gjennomført, dersom det kreves slikt samtykke. Et slikt samtykke skal være gitt på et fritt grunnlag og ikke skaffet til veie mot betaling eller vederlag av noe slag.
- Adopsjon som foretas av slektninger i det landet der disse bor, skal prioriteres. Dersom det ikke foreligger slike muligheter, skal man prioritere adopsjon i det samfunnet barnet kommer fra, eller innenfor den kulturen der barnet hører hjemme.
- Adopsjon skal ikke vurderes:
  - når det er et rimelig håp om å kunne oppspore familien, og familiegjenforening er til barnets beste,
  - dersom adopsjon er i strid med barnets eller foreldrenes uttrykte ønsker,
  - før det er gått en rimelig periode der alt er gjort som kan gjøres for å spore opp foreldrene eller andre overlevende medlemmer av familien. Denne tidsperioden kan variere med forholdene, og særlig med mulighetene til å gjennomføre et tilfredsstillende sporingsarbeid. Men sporingsprosessen må være fullført innen rimelig tid.
- Adopsjon i det landet der barnet har fått asyl skal ikke vurderes så lenge det foreligger en mulighet for frivillig repatriering under trygge og verdige forhold i nær framtid.

f) Ny bosetting i et tredje land

92. Ny bosetting i et tredje land kan være en varig løsning for et barn som er enslig eller skilt fra familien, når barnet ikke kan returnere til opprinnelseslandet, og det ikke kan ses noen varig løsning for barnet i vertslandet. Avgjørelsen om å sende et barn som er enslig eller skilt fra familien til et annet land skal tas på grunnlag av en oppdatert, helhetlig og grundig vurdering av hva som er best for barnet, under særlig hensyntagen til vedvarende behov for internasjonal og annen beskyttelse. Ny bosetting i et annet land er særlig aktuelt dersom dette er den eneste effektive og forsvarlige måten å beskytte barnet på mot tilbakesending til utrygge forhold i hjemlandet, eller mot forfølgelse eller andre alvorlige krenkelser av barnets menneskerettigheter i landet der det oppholder seg. En slik løsning er også til det beste for barnet dersom mulighetene til å gjenforene familien er bedre i det nye bosettingslandet.

93. I vurderingen av hva som er best for barnet, før det fattes en beslutning om barnet skal sendes til et tredje land, skal det også tas hensyn til andre faktorer, som f.eks.: hvor lenge juridiske eller andre hindringer for tilbakeføring av barnet til hjemlandet antas å vare, barnets rett til å bevare sin identitet, herunder statsborgerskap og navn (artikkel 8), barnets alder, kjønn, psykiske tilstand, utdanning og familiebakgrunn, tilgangen til omsorg for barnet i vertslandet, ønskeligheten av kontinuitet i barnets oppdragelse og hensynet til barnets etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn (artikkel 20), barnets rett til å bevare sine familieforhold (artikkel 8) og mulighetene til familiegjening på kort, mellomlang og lang sikt, enten i hjemlandet, i vertslandet eller i det landet barnet eventuelt skal overføres til. Enslige barn og enslige barn med følgepersoner skal aldri sendes til et tredje land dersom dette kan undergrave eller legge alvorlige hindringer i veien for en framtidig gjenforening med familien.

94. Partene oppfordres til å ta imot enslige barn og enslige barn med følgepersoner som har behov for å komme til et annet land.

VIII. OPPLÆRING, DATA OG STATISTIKK**a) Opplæring av personell som skal ta hånd om enslige barn og enslige barn med følgepersoner**

95. Opplæring av personell som skal ta seg av enslige barn og ivareta deres interesser, bør vies spesiell oppmerksomhet. Det er viktig med spesialopplæring både for prosessfullmektiger, verger, tolker og andre som arbeider med enslige barn og enslige barn med følgepersoner.

96. Slik opplæring skal rettes spesielt inn mot de behov og rettigheter som de aktuelle gruppene av barn har. Visse sentrale elementer skal likevel være med i alle opplæringsprogrammer, herunder:

- prinsippene og bestemmelsene i konvensjonen,
- kunnskap om barnas opprinnelsesland,
- egnede intervjueteknikker,
- barns utvikling og psykologi,

- kulturell sensitivitet og interkulturell kommunikasjon.

97. Den innledende opplæringen skal også følges opp regelmessig, herunder gjennom arbeidslæring og faglige nettverk.

b) Data om og statistikk over enslige barn og enslige barn med følgepersoner

98. Det er komiteens erfaring at data og statistiske opplysninger som er samlet inn om enslige barn og enslige barn med følgepersoner, har en tendens til å være begrenset til antall ankomne og/eller antall søknader om asyl. Disse dataene er ikke tilstrekkelige for å få gjennomført en detaljert analyse av implementeringen av disse barnas rettigheter. Innsamling av data og utarbeiding av statistikk blir dessuten ofte utført av forskjellige departementer eller organisasjoner, og dette kan gjøre det vanskelig å foreta en videre analyse, samtidig som det representerer en potensiell kilde til bekymring med tanke på konfidensiell behandling av opplysningene og barnets rett til privatliv.

99. Utvikling av et detaljert og integrert system for innsamling av data om enslige barn og enslige barn med følgepersoner er derfor en forutsetning for å kunne utvikle en effektiv politikk for gjennomføring av disse barnas rettigheter.

100. Data som samles inn i et slikt system skal ideelt sett inneholde, men ikke være begrenset til: grunnleggende biografiske data om hvert barn (herunder alder, kjønn, opprinnelsesland og nasjonalitet, samt etnisk tilhørighet), det totale antallet enslige barn og enslige barn med følgepersoner som har forsøkt å komme inn i landet, og antallet som er blitt nektet adgang, antallet søknader om asyl, antallet prosessfullmektiger og verger som er oppnevnt for slike barn, juridisk status og oppholdsstatus (f.eks. asylsøker, flyktning, innehaver av midlertidig oppholdstillatelse), hvor de er innkvartert (f.eks. i institusjoner, hos familier eller for seg selv), deltaking i skolegang eller yrkesopplæring, familiegjennomføringer og hvor mange som har reist tilbake til hjemlandet. I tillegg skal partene vurdere å samle inn kvalitative data som kan gjøre det mulig for dem å analysere aspekter som ikke har fått tilstrekkelig oppmerksomhet, som f.eks. forsvinninger blant enslige barn og enslige barn med følgepersoner, og virkningene av menneskehandel.

Noter

¹ Den internasjonale Røde kors-komiteen, Den internasjonale redningskomiteen, Redd barna/UK, UNICEF, FNs høykommissær for flyktninger og *World Vision International* har alle sluttet seg til disse veiledende prinsippene. De er tenkt som veiledning for alle medlemmer av *the Inter-Agency Standing Committee* (Den interorganisatoriske faste komité - et internasjonalt samordningsorgan for humanitær bistand bestående av FN-organisasjoner og frivillige organisasjoner) i spørsmål som gjelder enslige barn og enslige barn med følgepersoner.

² Erklæring og handlingsprogram fra Wien-konferansen (A/CONF.157/23), vedtatt på Verdenskonferansen om menneskerettigheter, som ble holdt i Wien 14. – 25. juni 1993.

³ Om former for og utslag av forfølgelse som spesielt rammer barn mer generelt, se kapittel VI bokstav d) nedenfor: “Barnesensitiv vurdering av barns behov for beskyttelse, med særlig tanke på forfølgelse som spesielt rammer barn”.